

ONDERZOEKSJOURNALISTIEK

Nieuw trio leidt de VVJ

Sinterklaas bij Vlaamse pershuizen

Verslag van een weekje Tijd-lezen

Een nieuw élan voor Het Volk

Dossier: Terug naar de feiten

Inhoud

Van de redactie	3
Actueel	
Stevig trio leidt VVJ	4
Vlaamse regering gul voor persbedrijven	4-5
AVBB in Kamer gehoord over journalistiek bronnengeheim	5
De FET heeft zijn Tijd gehad	6
Een nieuw élan voor Het Volk	7
Scheef bekeken	7
Dossier: terug naar de feiten	
WOJ-conferentie lokt 270 mensen naar Antwerpen	9-10
Workshop van undercover tot CAR	11
Sterk verhaal! Over moderne sagen en mediahypes	12
Mens achter het Nieuws	
De ambitie van VVJ-ondervoorzitter Hubert Van Humbeek	13
Boeken	14
Raad voor de Journalistiek	15
Werkgroep Zelfstandigen	16
Forum	
Polemiek rond een edito	17
Hoe De Morgen met opiniepeilingen omgaat	18
Onder embargo	19

Covertekening: Kim

Magazine van de Vlaamse
Vereniging van
beroepsJournalisten (VVJ)

Coördinatie

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be
en Luc STANDAERT

Vaste medewerkers

Jan BACKX
Kim DUCHATEAU
Marleen FRANSEN
Johan VAN CUTSEM
Kris VANDERHAEGEN
Luc VANHEERENTALS

Redactiesecretariaat

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 BRUSSEL
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
E-mail de.journalist@journalist.be
www.journalist.be

Abonnementen

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

Publiciteitsregie

Laurent COPPENS
E-mail laurent.coppens@euronet.be

Lay-out & druk

Drukkerij Deman nv
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

Lid van de Unie van Uitgevers van de
Periodieke Pers

Kwaad bloed

Als kersverse voorzitter moet ik vaststellen dat de edito's van ons lijfblad goed gelezen worden en soms voor opschudding zorgen. Eén verkeerd zinnetje de vorige keer en een verwijzing naar het Vlaams Blok waren voldoende om kwaad bloed te zetten bij een aantal collega's. Het was zeker niet de bedoeling om de onafhankelijkheid van de Antwerpse pers in twijfel te trekken. Om een en ander recht te zetten, geven we enkele protagonisten in dit nummer de kans om hun visie uiteen te zetten. De rol van de media in de samenleving belangt ons immers allemaal aan.

Laten we ervan uitgaan dat de pers macht heeft. Macht om aan te klagen, te ontmaskeren, mensen op hun verantwoordelijkheid te wijzen. Als dat klopt, moeten we er ook leren mee omgaan. In zoveel gevallen zitten de media mee op het beklagdenbankje, soms terecht. Omdat de pers mensen kan kraken of maken. Zoals we dat van anderen vragen, moeten ook wij behoedzaam omspringen met die macht. Anders lopen we het risico dat ook de pers trekken van arrogantie van de macht begint te vertonen.

Onze rol is tegelijk beperkt. We werken noodgedwongen fragmentarisch, we vatten samen, vergroten bepaalde delen uit, werken met beelden, leven met de waan van de dag. Vanuit dat besef kunnen we niet anders dan slechts een gedeelte van de waarheid te brengen. En dat moet ons tot nederigheid aansporen..

We leven onder druk van het publiek, van collega's, van politieke partijen of andere drukkingsgroepen, van uitgevers, mediagroepen en hoofdredacties. Laten we niet aan die druk toegeven – vooral niet als een verhaal niet af is, of onvoldoende gecontroleerd. Onze professionele reflex zou groot genoeg moeten zijn om daaraan te weerstaan.

Laten we terugkeren naar onze basisprincipes. Journalistiek is gebaseerd op feiten en niets dan de feiten: zonder haat en zonder vrees. Checken en dubbelchecken. Journalistiek is gebaseerd op woord en wederwoord. En naast die feiten zijn er meningen en interpretaties. Laten we die gescheiden houden om de verwarring niet nog groter te maken. De wereld is al ingewikkeld genoeg.

Als we ons beroep ernstig nemen, mogen we het debat over de rol van de pers niet uit de weg gaan. Niet vanuit een defensieve houding, maar met open vizier. Hoera, we mogen van mening verschillen. Dat is de essentie van elke democratie.

Marc Van de Looverbosch

(Foto Johan Van Cutsem)

Stevig trio leidt VVJ

Groepsverzekering beroepsaansprakelijkheid op de helling

Pol Deltour

Van links naar rechts: Hubert Van Humbeek, Marc Van de Looverbosch en Frans Wauters (Foto Johan Van Cutsem)

De Raad van Bestuur van de VVJ heeft eind oktober Marc Van de Looverbosch (48) aangeduid als nieuwe voorzitter in opvolging van Josse Abrahams, die de voorbije zomer aan de slag ging bij de persdienst van BASF. Marc Van de Looverbosch is radiojournalist bij de VRT-nieuwsdienst en was reeds ondervoorzitter van de VVJ. Hubert Van Humbeek (53) van Knack, die reeds in het VVJ-bestuur zat als vertegenwoordiger van de magazinejournalisten, schuift door naar de functie van ondervoorzitter. Op die manier is er in de Raad van Bestuur wel weer een vacature voor afgevaardigde van de magazines. Als secretaris-penningmeester blijft Frans Wauters (55) op post. De mandaatwisselingen moeten vanzelfsprekend bekrachtigd worden door de Algemene Ledenvergadering, die traditioneel eind februari plaats vindt. In het kader van de federale beurtrol met de AJP, is Marc Van de Looverbosch tevens ondervoorzitter van de nationale AVBB. De AVBB-voorzitter is Philippe Leruth, die tevens de AJP leidt.

Het VJ-bestuur heeft momenteel enkele taaie dossiers op tafel liggen. Een absolute prioriteit is het inrichten van een degelijk opleidingsplatform voor journalisten, zij het dat er van uitgeverszijde bijzonder stroef op het voorliggende VVJ-project wordt gereageerd (zie elders). Permanente aandachtspunten zijn het opvolgen van de situatie in de diverse mediahuizen en het begeleiden van individuele probleemdossiers. Het VJ-bestuur buigt zich op zijn maandelijkse bijeenkomsten traditioneel ook over meerdere grensconflicten tussen pers en justitie of tussen pers en politiek. Veel aandacht gaat de jongste tijd naar de uitbouw van een modern communicatiebeleid, met name op het internet.

Groepsverzekering

Op de laatste bestuursvergadering werd ook nog akte genomen van het feit dat verzekeringsmaatschappij AGF, die sinds enkele jaren instaat voor de AVBB-groepsverzekering voor beroepsaansprakelijkheid en rechtsbijstand, de polis niet langer handhaaft. Dat heeft volgens AGF te maken met de bijzonder slechte situatie op de verzekeringsmarkt. De AVBB-groepsverzekering hield tegen een jaarpremie van 52,22 euro een vrij ruime dekking in voor schadeclaims en arbeidsrechtelijke geschillen die de aangesloten journalist konden overvallen.

Het AVBB-secretariaat onderzoekt momenteel of er alternatieven zijn. Een algemene verplichting van de verzekering voor alle leden – waardoor het lidgeld de facto zou stijgen – lijkt uitgesloten. Een andere mogelijkheid is dat de dekking van de verzekering beperkt wordt tot rechtsbijstand, met name op het vlak van de arbeidsverhoudingen. Ook met OMOB zijn hierover gesprekken aan de gang. De opzegging door AGF belet natuurlijk niet dat alle lopende dossiers mooi afgehandeld worden. Ook alle schadegevallen die nog voor 31 december e.k. worden aangemeld blijven verzekerd.

Vlaamse overheid verwent pershuizen met geld voor opleiding

Pol Deltour

De Vlaamse minister van Media, Marino Keulen (VLD), heeft de Vlaamse pershuizen bijzonder gul bedeed met subsidies voor opleidingsprojecten. In het totaal waren 900.000 euro te verdelen in het kader van de jaarlijkse steun aan de geschrevenperssector. Het blijft zeer de vraag of dat geld ook goed besteed is. De VVJ werd opvallend vakkundig uit het hele dossier geweerd.

De achterliggende filosofie, die Keulens voorganger Dirk Van

Mechelen al formuleerde, mocht er anders wel zijn. Van Mechelen stelde vast dat de opleiding en bijscholing van journalisten inderdaad te wensen overlaten en koppelde daaraan het gegeven dat de mediahuizen tegenwoordig nogal morsen met de 50-plussers op hun redacties, die maar al te vaak voortijdig aan de kant worden gezet. Onder de wimpel '(re)valorisering van het collectieve geheugen op de Vlaamse redacties', legde de Mediaminister daarom een

zware enveloppe op tafel die de uitgevers zou toelaten oudere journalisten in dienst te houden om de begeleiding van nieuwkomers op de redactie te verzekeren. Het ging overigens om een serieuze koerswijziging in het steunbeleid ten opzichte van de Vlaamse pers, dat tot dus ver gericht was geweest op de ontwikkeling van digitale initiatieven.

Wonderwel dienden de Vlaamse mediahuizen projecten in voor ongeveer even veel geld als de Vlaamse regering op tafel had gelegd. De driekoppige jury, bestaande uit Eric Brewaeys (voorzitter Raad voor de Journalistiek), Flip Voets (ombudsman Raad voor de Journalistiek) en Leo Hellemans (hoofdredacteur VRT-televisie-nieuwsdienst), restte dan ook weinig meer dan beslissen of de ingediende dossiers al dan niet voor steun in aanmerking kwamen.

Zo krijgt Concentra binnenkort 253.913,66 euro op de rekening gestort. Hun project bestaat erin de aanwezige expertise en de expertise in kaart te brengen, een opleidingsmethodiek te ontwikkelen en dat vervolgens ook praktisch te organiseren. De tweede grootste enveloppe gaat naar Aurex/De Persgroep. Zij krijgen 193.798,50 euro voor de al bestaande Medialounge en een project 'train the trainer', en plannen verder opleidingsinitiatieven rond deontologie, de Franse landstaal en eindredactievaardigheden.

Nummer drie in de rij is de VUM, met 163.521,08 euro voor vormingsonderdelen op het vlak van deontologie, mediarecht, archiefbeheer en dies meer. De VUM wil met dit project één afvloeiing vermijden. Roularta krijgt van Marino Keulen 150.840,26 euro voor de uitbouw van zijn al bestaande opleidingsaanbod over de diverse magazines. Sanoma moet het stellen met 27.573,75 euro voor de financiering van een viertal workshops, bijvoorbeeld rond interviewtechnieken.

In het rijtje van begunstigden staat tot slot nog de koepelvereniging van de Vlaamse dagbladuitgevers. De CVBA Vlaamse Dagbladpers gaat lopen met 50.000 euro voor een expertiseopdracht rond opleiding.

De VJ stelt met verwondering vast dat zij als nochtans onmiddellijk betrokken partij tot dus ver uit het dossier journalistieke opleiding is geweest. Dit botst bovendien met de formele belofte die met name de Vlaamse Dagbladuitgevers herhaaldelijk hebben gedaan om samen werk te maken van het enorme opleidingsstekort op de Vlaamse redacties. De VJ diende vorige zomer een uitgebreid projectvoorstel rond (bij)scholing in bij zowel de Vlaamse overheid als de mediahuizen. Dit voorziet in een verplicht minimumaanbod aan vorming voor elke aankomende beroepsjournalist.

AVBB in Kamer gehoord over bronnengeheim

Een delegatie van de AVBB is op 22 oktober jl. in de Kamercommissie Justitie gehoord over twee wetsvoorstellen omtrent het journalistieke bronnengeheim die daar aanhangig zijn. De indieners – Geert Bourgeois (NVA) en Olivier Maingain (MR) – beloofden rekening te zullen houden met de journalistieke bedenkingen die werden geformuleerd.

Beide wetsvoorstellen spruiten voort uit de bekommernis om het journalistieke bronnengeheim in België een wettelijke basis te geven. Rechtspraak van het Europese Hof voor de Mensenrechten ten spijt, blijken magistraten en politiefunctionarissen zich immers niet steeds even veel aan te trekken van het zwijgrecht van journalisten over hun vertrouwelijke informatiebronnen. De voorbije zomer werd de Belgische Staat in Straatsburg nog veroordeeld voor een reeks huiszoekingen op redacties en bij journalisten thuis.

De AVBB-delegatie, geleid door voorzitter Philippe Leruth, zette tijdens de hoorzitting in de Kamer omstandig uiteen dat de twee wetsvoorstellen een goed vertrek-

punt vormen maar zeker geen eindpunt zijn. Het voorstel-Maingain heeft als voordeel dat het het journalistieke zwijgrecht nogal absoluut opvat, maar beperkt het toepassingsgebied wel tot de gevallen waarin de journalist als getuige opgeroepen wordt. Het voorstel-Bourgeois dan weer rekt het toepassingsgebied veel verder uit – bijvoorbeeld ook tot huiszoekingen en telefoonregistraties – maar voorziet in substantiële beperkingen op het bronnengeheim, zij het dat die in de lijn van de rechtspraak van Straatsburg liggen.

De AVBB hamerde erop dat de bescherming ook moet gelden voor gevallen waarin een journalist persoonlijk wordt gevisseerd, bijvoorbeeld als medeplichtige aan schending van het beroepsgeheim of als 'heler' van ontvreemde informatie. De Gentse hoogleraar Dirk Voorhoof en ex-VRT-topman Jan Ceuleers, die als expert werden gehoord, zaten op dezelfde lijn. De kamerleden beloofden rekening te zullen houden met de bekommernissen en schrijven de wetsvoorstellen allicht in die zin bij. (PD)

De FET heeft zijn Tijd gehad

Verslag van een weekje vernieuwde Tijd-lezen

Mark Vlaeminck

Maandag 3 november 2003. De FET heet nu De Tijd en verschijnt voortaan zes keer per week, ook op maandag. Een nieuwe krant, schrijft hoofdredacteur Marc Van Cauteren in het bijvoegsel De Tijd/de essentie. Maar hoe nieuw is nieuw?

De Tijd is een complete zakenkrant, titelt de redactie op pagina 1 van de eerste De Tijd. "De oude naam dekte al een tijdje de lading niet meer: de krant brengt al lang ook politiek en maatschappelijk nieuws. Nu komen daar onder andere kunst, sport, wetenschap, media, gezondheid en management bij. Over die thema's schrijven we op dezelfde manier als over financieel-economische onderwerpen: helder, feitelijk, nuchter, kritisch, betrouwbaar. Met als leidmotief: 'Er moet toch één krant zijn die niet meedoet aan dagblad-entertainment'."

Wat De Tijd onder dat alles verstaat, werd vanaf de eerste dagen duidelijk.

Om te beginnen oogt De Tijd als een mannenblad. De helft van de Vlaamse bevolking mag dan al bestaan uit vrouwen, visueel richt De Tijd zich tot de man. In nummer 1 van De Tijd, de editie van maandag 3 november 2003, staan, afgezien van een paar mini-prentjes, een dertigtal foto's. Daarbij is het speuren naar vrouwen. De Franse staatssecretaris voor Industrie, Nicole Fontaine is de uitzondering op pagina 7. In twee opzichten: omdat zij de enige vrouw is in een mannenwereld, én omdat zij een lachend wezen is tussen ruim twintig mannen die je aankijken alsof het eerste nummer van De Tijd meteen ook het einde der tijden inluidt. En al die mannen dragen een das. Meestal een streepjesdas. Bladeren in deze Tijd is een beetje grasduinen in de catalogus van 3 Suisses op zoek naar een gepaste das voor vaderdag. De hoofdvogel in de categorie slechte foto's van vervelende mannen met saaie dassen wordt afgeschoten op pagina 25 waar de voorzitter van de Amerikaanse centrale bank, Alan Greenspan, eruit ziet als een mislukte kruising tussen Nonkel Bob nu en Jean-Paul Sartre vroeger.

Als De Tijd ooit lezers wil afsnoepen van De Standaard of van De Morgen, moet er dringend worden geïnvesteerd in een echte foto-redactie. Nu is De Tijd even grijs als de FET was.

Valt er over deze eerste Tijd dan niets positiefs te zeggen? Toch wel. Bijvoorbeeld de manier waarop de krant zich tot zijn doelgroep richt bij de presentatie van de tv-programma's. De Tijd opent zijn tv-kolommen met de programma's van zender Canvas. Vóór TV1 en VTM en de anderen. Extra aandacht ook naar zender Arte. Goed zo. Dat de nieuwe Tijd het nieuws ruimer interpreteert dan de oude FET, blijkt niet zo meteen uit de mix van onderwerpen die de voorpagina halen. Zo beperkt de Een van De Tijd van dinsdag 4 november

zich tot dit lijstje: 'Transfer uit Vlaanderen stijgt tot 5,43 miljard euro'; 'Staatsveiligheid bestudeert Chinese markt'; 'Pril herstel zichtbaar op Vlaamse arbeidsmarkt'; 'Beurzen en rente op hoogste peil 2003'; 'Groep rond familie Savelkoul neemt Goffin Bank over'. Allemaal berichten uit de financieel-economische hoek. Het enige van het binnen- en buitenlandse nieuws dat de voorpagina haalt, is een foto van een in Irak gewonde Amerikaanse soldaat bij aankomst in Ramstein in Duitsland.

Vibrator

Ook op woensdag 5 november is het al economie wat de klok slaat op de voorpagina. Diezelfde dag besteedt De Morgen op zijn front aandacht aan de Bourla en aan doping bij wielrenners. De Standaard wekt de interesse van zijn lezers met nieuws over ruzie binnen het Blok en over een verzekeraar die een kankerpatiënt weigerde.

De opmerking over de grijze fotokeuze in het eerste katern van De Tijd geldt niet voor Pigment, het nieuwe dagelijkse stuk krant waarin die onderwerpen aan bod komen die vroeger door de FET werden verwaarloosd. Sport, cultuur, gezondheid, media. Soms geeft de samenvoeging van die onderwerpen op de eerste Pigment-bladzijde een rare mix, maar, mede door de keuze van de illustraties, ruiken deze pagina's wel naar vernieuwing. Een tekening van een lezende jongen bij een bespreking van het nieuwste boek van Germaine Greer geeft cachet.

Misschien heeft de redactie van De Tijd nog niet uitgemaakt hoe ze de culturele activiteit zal te lijf gaan. Als de musical 'Chicago' op woensdagavond in de Antwerpse Stadsschouwburg in première gaat, heeft De Tijd mij wel vooraf op die gebeurtenis attent gemaakt maar op vrijdagochtend is De Standaard de enige van de drie Vlaamse kwaliteitskranten die mij ook vertelt hoe het is geweest.

En in het weekend wil een beetje kwaliteitskrant zijn lezers en lezessen met een glossy magazine informeren. DM Magazine heet het bij De Morgen, DSM bij De Standaard, BesteDingen bij De Tijd. De titel is een trouvaille. Origineel is de weekendbijlage van De Tijd alleszins. In éénzelfde nummer een bijdrage over dames die met de vibrator op de sofa zitten tijdens homeparty's waarop mannen niet zijn toegelaten en een stuk over kunst in de kalkgrotten van de jezuïeten, nieuws valt overal te rapen. Ook al neemt De Tijd als leidmotief: 'Er moet toch één krant zijn die niet meedoet aan dagblad-entertainment'.

Het Volk vindt zijn roots en zijn lezers terug

Joost Loncin

Niemand heeft het gemerkt – en dat was ook de bedoeling – maar sinds september is Het Volk herboren. Het Volk en zijn VUM-zusterkrant Het Nieuwsblad hebben weer elk een stem. Die hopelijk elke dag wat luider zal klinken. Ik herinner me nog als de dag van gisteren dat Het Volk door de VUM werd overgenomen. Het was augustus 1994. Ik zat op reportage in Kigali, waar het FPR net de macht had overgenomen. Een stad zonder stroom, drinkwater en bewoners, tenzij dode. Ik hoorde het bericht op de VRT-wereldomroep. Ik voelde me als die Sovjetkosmonaut die niet meer naar de aarde terugkon omdat zijn land was afgeschaft.

Na de overname werd de synergie tussen de twee populaire VUM-titels doorgedrukt. De synergie had het voordeel dat de inhoud van Het Volk werd vernieuwd en de vorm opgefrist. Verschillende directeurs en hoofdredacteurs passeerden de revue. Maar geen enkele heeft de eigenheid van Het Volk kunnen definiëren tegenover de VUM-top. Daardoor verloor Het Volk zijn ziel. Enkele maanden geleden was Het Volk niet veel meer dan een kopblad van Het Nieuwsblad. Daar werden bij de concurrentie veel krokodillentranen over geweend. Maar de berichten over ons overlijden zijn overdreven.

De synergie was voor Het Nieuwsblad een goede zaak. Sinds dit jaar gaat de verkoop weer in stijgende lijn. Maar Het Volk volgt nog niet. Let wel: Het Volk blijft een krant die meer lezers heeft dan die van De Morgen en De Tijd samen. Maar een populaire krant als Het Volk, met zoveel historisch en menselijk kapitaal, moet beter kunnen. Voor de zomer trad een nieuwe tweekoppige hoofdredactie aan, Dirk Remmerie en Frank Buyse. Eén van hun eerste beleidsbeslissingen was het herstel van de eigenheid van Het Volk. Er werd een

taskforce van oud-Volkredacteurs bij elkaar gezet op de redactie, die overigens samen blijft. Ik hoor daar bij. Onze doelstelling is de lezer van 'Het Volkske' beter te bedienen.

De VUM erkent dat de lezer van Het Volk een ander profiel heeft dan die van Het Nieuwsblad. Onze lezer is tegelijk traditionalistisch en sociaal links. Hij is meer middenvelder dan burger. Dat zijn de roots van het Volk en daar willen de 'Volkisten' naar terug. Zonder nostalgisch te doen over de goeie, ouwe tijd van 'Dé Beweging'.

De terugkeer naar de roots gebeurt langs drie sporen. 1) Meer feitsondivers maar dan menselijk gebracht, zeker niet in een tabloïde stijl. Het onzalige idee om van Het Volk een tabloid te maken, is begraven. 2) Meer regionaal nieuws in Oost- en West-Vlaanderen. Federale materies vertalen naar het provinciale toe. 3) Meer sociaal nieuws. Dat gaat van de portemonnee van de gepensioneerde tot analyses van de globalisering. En dat alles over de zuilen heen.

Het Volk wil menselijke waardigheid geven aan de gewone mensen die hun rechtvaardige belangen verdedigen. Mag dat nog even a.u.b.? In deze paarse tijdgeest is belangenverdediging ondergeschikt aan een nieuwsoortig staatsraison. Wie tegen de fiscale amnestie is, wordt gedoodverfd als antipatriottisch. Wie opkomt voor de Fordarbeiders, wordt afgeschilderd als een economische analfabeet. Je belangen verdedigen is reactionair, zo lijkt het wel voor het zagezegd progressieve paars. Tegelijk wordt in naam van datzelfde staatsraison hardvochtig opgetreden tegen illegalen, ook gewone mensen. Dat is dé paradox van deze regering van liberalen en socialisten. Wij zijn geen doemdenkers, maar die paradox kunnen wij helpen bloot leggen.

Scheef bekeken

"Op 14 juli – ik kwam net terug van de eedaflegging in het Koninklijk Paleis – belde de Gazet van Antwerpen mij: ze wilden meer weten over die fail-lissemerten. Ik heb mijn verhaal gedaan. Tegen Steve heb ik gezegd: 'Er kan gedonder komen.' Hij zei: 'Laat het overwaaien.' De volgende dag stond er in de Gazet een kort stukje op pagina 6. Ik dacht dat het voorbij was. En toen kwam Deng met het verhaal over mijn diploma."

Voormalig staatssecretaris Anissa Tamsamani in Humo van 10 november 2003

"Deng heeft nooit om het ontslag van Anissa Tamsamani als staatssecretaris gevraagd. Deng heeft enkel heel zorgvuldig informatie verzameld en alle berichten en geruchten over Tamsamani gecheckt en tegen het licht gehouden. Deng heeft vervolgens Tamsamani daarover enkele pertinente vragen gesteld. Daar is een woord voor: journalistiek. (...) Iemand spreekt helaas niet per definitie de waarheid omdat ze jong, mooi, vrouw en allochtoon is."

De Deng-redactie in Deng van november 2003

"Als ik Panorama-reportages van vroeger bekijk, lijkt alles zo traag te gaan. Tegenwoordig hebben journalisten niet veel keuze: het moet snel gaan. In de jaren tachtig waren we soms maanden bezig aan één reportage. Daardoor was onze persoonlijke betrokkenheid ook groter, denk ik. Dat mis ik wel een beetje, al begrijp ik dat geld- en tijdgebrek daarin een grote rol spelen."

Paul Jambers in Gazet van Antwerpen van 31 oktober 2003

"De pers wordt de vierde macht genoemd, een ongelukkige benaming. Wij zijn geen rechters, we moeten een alerte, onafhankelijke waakhond zijn die aantoonbaar dat er hiaten in het systeem zitten. Dat mag scherp en kritisch gebeuren. Toen we een vrouwelijke reporter moeten 'daten' met een pedofiel, deed dat ook stof opwaaien. Maar we bewezen dat webdating gevaarlijk is."

Thomas Van Hemeledonck, eindredacteur Telefacts, in Dag Allemaal van 28 oktober 2003

U verlicht de geesten, Dexia Bank helpt u hierbij.

Neem deel aan de Persprijzen Dexia Bank

Meer info op 02 222 49 95 - www.dexia.be

Dossier: Terug naar de feiten

Back to basics, en in de journalistiek zijn dat tot nader order de feiten. Ziedaar het motto waarmee VJ-voorzitter Marc Van de Looverbosch zijn edito in dit nummer besluit. Toevallig – of juist niet? – was dat ook het leidmotief op twee conferenties over journalistiek die pas plaats vonden. In Antwerpen lokte de Vlaams-Nederlandse Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VOJ) op 7 en 8 november 270 mediawerkers naar een opnieuw buitengewoon interessant aanbod van debatten, workshops en trainingen rond vorsingsjournalistiek. En in Utrecht bliezen op 23 oktober een 150-tal geïnteresseerden verzamelen rond het thema 'Sterke verhalen, hypes en moderne sagen in de media'. De Journalist was er twee keer bij, en brengt – zoals dat hoort – getrouw verslag uit van de feiten.

'Laat uw valse baard maar in de vestiaire'

VOJ-conferentie lokt ruim 270 deelnemers naar Antwerpen

Jan Backx

"In Hasselt hadden ze mijn valse baard losgerukt. Plots was ik ontmaskerd, tijdens mijn undercover speurwerk naar de activiteiten van de Turkse Grijsse Wolven. Ik werd in een minibusje gestopt. Doodsbenauwd staarde ik in de lopen van twee op mij gerichte pistolen!"

Het was een wat gênante bekentenis, die de Nederlandse freelancer Mehmet Ülger tijdens de tweede tweedaagse conferentie van de Nederlands-Vlaamse VVOJ aflegde. Valse baarden en snorren waren niet te bespeuren in de vestiaire van de Antwerpse Lessius Hogeschool, waar de conferentie plaats vond. Aanvankelijk wel nog wat vertwijfeld rondwalende congresgangers in de Korte Nieuwstraat: "Hemeltje, door welke poort is het nu precies?" Vind het congres: de eerste praktische proef voor een goed onderzoeksjournalist.

De Vereniging van Onderzoeksjournalisten bestaat zowat anderhalf jaar en overkoepelt Nederland en Vlaanderen. Marjan Agerbeek (Trouw) en Guido Meulenaer (Trends) mogen als voorzitter en vice-voorzitter dan wel aan het roer staan van een prille vereniging, lui is hun VVOJ beslist niet: vorig jaar congresseren in Utrecht met circa 220 man; twaalf maanden later alweer verzamelen blazen in Antwerpen met dik 50 deelnemers meer. De deelnemerslijst én het akoestisch geroezemoes vertellen veel over waar het zwaartepunt van de VVOJ momenteel ligt: in Nederland. Maar Vlaanderen biedt weerwerk: tussen de grotendeels casual verpakte groep mannen en vrouwen schrijden bijvoorbeeld ook waardige heren als Casimir Goossens en Hugo De Ridder.

Wat staat er zoal op stapel in de hogeschool, die in haar feestzaal zelfs twee piano's heeft staan zodat desnoods het Wilhelmus en de Vlaamse Leeuw gelijktijdig kunnen weerklanken? Een plenair gedeelte, met een paar Amerikaanse gastsprekers die een collectie Pulitzer prijzen in huis hebben, en met verder een forumdiscussie over hoe je 'bij ons' onderzoeksjournalistiek kunt aanwakkeren. Voorts kan je gaan neuzen in 18 workshops over allerlei journalistieke thema's. En dan zijn er nog eens evenveel puur technische computertrainingen om je te bekwalmen in het speuren op internet en het ordenen en visualiseren van je journalistieke werk. Op deze

conferentie wordt ook trots het VVOJ-Jaarboek 2003 bedeed, waarin voorbeelden van mooie onderzoeksverhalen werden gebundeld (niet leden betalen er 15 euro voor).

Ziggen

Boegeroep voor De Standaard-hoofdredacteur Peter Vandermeersch, als de zaal verneemt dat die al twee VVOJ-congressen links laat liggen. Begrip voor Annemie-'Zevende Dag'-Peeters, die familiale verplichtingen heeft.

En dan is het tijd voor de geoliede uiteenzettingen van de twee Amerikanen. "Jeetje, wat doen die mannen dat professioneel! Als je dan ons Hollands-Vlaams gestuntel hoort...", fluistert een Friesch meisje mij collegiaal toe. En gelijk heeft ze. Clifford Levy (van The New York Times, maar zijn vaders wieg stond in Antwerpen!) vertelt hoe hij dit jaar een Pulitzerprijs won met een reportage over psychiatrische patiënten. Die bleken door New York gedumpte in homes waar schrijnende toestanden heersen. Achttien maanden heeft Clifford aan zijn project gezwoegd. Hij is zich bewust van de rare paradox die de ziel van de onderzoeksjournalist beroert: "Ontdek iets vreselijks en... voel je meteen blij dat je daarover kan berichten!"

Clifford zegt dat het in zijn reusachtige land momenteel de Golden Age is voor de onderzoeksjournalistiek. En het stemt hem gelukkig dat het nu vooral de 'small-' en 'medium size' kranten zijn die scoren in het genre. Volgens hem heeft dat deels te maken met het beschikbaar worden van de 'tools'. De technologie die vroeger alleen maar door de grote bladen kon worden gemobiliseerd, is nu gemeengoed geworden. Maar de belangrijkste motivering moet nog altijd van de journalist(en) zelf komen: de wil om te spitten, in een materie die allicht meer tijd vergt dan hooguit enkele dagen. Een gezonde dosis woede: "Outrage! The people need to know this, is the fuel that drives us!", zo vat Clifford Levy het samen.

Als de tweede spreker voorgesteld wordt, David Boardman van The Seattle Times, snapt het ploegje Vlaanderen-Holland meteen wat ze in de States verstaan onder relatief kleine kranten: Boardmans blad

Dossier: Terug naar de feiten

haalt in de week 250.000 exemplaren. Op zondag gaan er een half miljoen de deur uit! Bij The Seattle Times hebben ze er verstand van: sinds 1990 drie Pultizers en daar bovenop nog eens acht nominaties. Kwalijke zaken, die machtige heren angstvallig verborgen willen houden voor het publiek, toch aan de oppervlakte brengen en daarna de maatschappelijke impact gadeslaan: dat geeft de journalist enorme voldoening, zegt Boardman. Hij schudt met gemak voorbeelden uit zijn mouw en hamert erop dat je moet 'ziggen' waar de andere media 'zaggen'. Zo was er de olietankerramp met de Exxon Valdez, waar iedereen zich vergaapte aan de dronken kapitein. Maar The Seattle Times spitte verder en toonde aan dat de tankervaart één van de minst gereguleerde transportsystemen was. Ook de voorschriften voor de bouw van reuzentankers waren hallucinant, vergelijkbaar met een reusachtige dunwandige plasticzak bomvol olie. De journalistieke bevindingen leidden tot betere voorschriften in tankervaart en -bouwtechnieken.

Consternatie en maatschappelijke bijsturing waren er ook toen The Seattle Times uitpakte met een reportage waarin werd aangetoond dat één op negen van de lokale schoolbuschauffeurs een crimineel verleden had. Dat ging van dronkenschap over geweldpleging tot en met kindermisbruik. Dank zij de reportage worden mensen die schoolkinderen willen vervoeren nu veel beter gescreend. Een ander voorbeeld is het verhaal van vier brandweermannen die stierven in het inferno van een kwaadwillig aangestoken magazijn. De journalisten kwamen met spijkerharde elementen om aan te tonen dat slechte communicatie tussen politie en brandweer het drama had veroorzaakt. Ook hier werd er bij de betrokken instanties haastig bijgestuurd. En nog een puike prestatie: Boardmans krant analyseerde een aantal vliegtuigongevallen met Boeings 737. Het leidde mee tot maar liefst drieduizend verbeteringen aan dat toestel. Dat de constructeur één van de grootste werkgevers is in het verspreidingsgebied van de The Seattle Times, was niet van aard de krant aan te zetten tot zelfcensuur.

Blijf checken !

Recept van zowel Clifford Levy als David Boardman: onderzoeksjournalistiek is de toekomst, zeker voor kranten en tijdschriften. Het publiek is er dol op en het geeft de auteur(s) een enorme voldoening. Voorwaarden: check en blijf checken en verzamel documenten en gegevens waaraan niet te tornen valt. Als je goed gedocumenteerd op het ijs komt en toont waar het materiaal vandaan komt, schep je een vertrouwensbasis met je lezer-kijker-luisteraar. Journalisten en media die scoren, vergroten hun aanzien. Het levert niet alleen een groter publiek op. Goede verhalen leiden ook tot nieuwe tips in andere dossiers. Beide gastsprekers waarschuwen tegen het te snel verschiepen van het ingezamelde kruit. Wacht beter tot het dossier helemaal rond is en breng dan je materiaal in een zo verhalend mogelijke vorm. Een openbaring die als spannend vervolgsverhaal kan worden gepubliceerd of uitgezonden. David Boardman ziet in de combinatie straatreporter(s) - computersnuffelaars een zeer deugdelijk

onderzoeksteam. Clifford Levy wijst helpende handen niet af maar benadrukt dat je als titularis van de onderzoeksreportage zoveel mogelijk zelf moet doen: "Alleen jij weet wat je zoekt en wat belangrijk zou kunnen zijn."

Na die Amerikaanse Invasie moest een forum hoofdredacteuren aan de slag rond de vraag "Meer onderzoeksjournalistiek, hoe organiseer je dat?" Gie Goris (MO), Jan Bonjer (Dagblad van het Noorden), Rik Van Cauwelaert (Knack) en Folkert Jensma (NRC -Handelsblad) dobereren wat rond in de materie. De Knack-man maakt een opmerkelijk gezond statement: "Ik vind dat iedere journalist een onderzoeksjournalist moet zijn!" En Jensma staat op dezelfde golflengte: "De goeie onderzoeksjournalistiek komt vanuit de basis; vertrekend van de titularissen van de diverse rubrieken."

De zaal laat zich niet onbetuigd en er klinkt een hartig woordje over het verdelen van de koek tussen vaste redacteuren en freelancers. "Bij ons wil men vooral snel scoren, daar waar de Amerikanen soms jaren kunnen sleutelen aan iets wat er uiteindelijk als een roman gaat uitzien!" Ton van Dijk, een éminence grise uit de Nederlandse journalistiek, knalt van op de achterste rij enkele loeiers naar het panel: "Duurbetaalde hoofdredacteuren hebben mij - de man op het terrein - altijd gezegd dat het sneller en goedkoper moest. Maar wat spoken ze zelf uit?" Tweede mokerslag: "Onze kranten bezondigen zich teveel aan naschrijverij!"

Nog maar net is de kloof tussen voetvolk en bevelvoerders duchtig in de verf gezet of het is tijd voor de lunch. Dat levert meteen een nieuwe illustratie van het gesignaleerde communicatieprobleem. De heer Boardman zal zijn gedachtengang immers verder ontwikkelen tijdens een 'Managementslunch', nadrukkelijk voorbehouden voor managers, hoofd- en eindredacteuren. Het voetvolk van zijn kant mag, tegen de inlevering van het juist gekleurde bonnetje, bij wat koffiekoeken gaan morren in de Kantien Troep. Pleister op de wonde: 's avonds gaan 'all ranks' de borrel heffen ten stadhuize en chique dineren in de Horta.

Dossier: Terug naar de feiten

Wanneer ga je undercover ?

Ieder van ons kent het 'Ik Ali'-verhaal. Maar Flip Voets stelde als moderator van de VVOJ-workshop 'Undercover Gaan' dat de techniek zo oud is als de journalistiek. Kijk maar naar de moedige Britse confrater, die zich in het Londen van Jack the Ripper (1885) voordeed als een ouwe geilaard en er zo in slaagde een meisje van 13 te 'kopen'...

VTM-Telefacts hoofdredacteur Eric Goens vindt dat je het wapen uit de kast mag halen "als er maatschappelijk relevant en spraakmakend werk moet worden geleverd". "Het is bijna een noodzakelijk kwaad", zegt hij. "De geschreven pers kan nog enigszins discreet werken. Bij TV heb je naast de verslaggever een cameraman nodig en dan nog iemand die erbij loopt met een soort teddybeer op een stok. Sommige onderwerpen vergen trouwens meteen de undercovertechniek. Hoe ga je bijvoorbeeld iets relevant maken over de kinderhandel in Roemenië? Door alleen maar braaf aan te kloppen bij officiële organisaties of door undercover op zoek te gaan naar een koopbaar kind?" (JB)

CAR: de computer als bondgenoot

Generaties journalisten moesten het hebben van hun schoenzolen, hun notaboekje, de telefoon en de strenge beheerder van het dagbladarchief. Maar met de opmars van de personal computer, die met zijn steeds geavanceerder dataverwerkingsprogramma's ook de sleutel is tot de internet-Big Bang, krijgt de eigentijdse journalist een duizelingwekkend stuk gereedschap in handen. Het omgaan met het wondertuig heeft in de VS al een letterwoord gebaard: 'CAR', wat staat voor 'Computer Assisted Reporting'.

CAR kan worden gebruikt als snuffelhond. Massa's gegevens waarmee een onderzoeksjournalist zijn/haar profijt kan doen, zijn wel ergens oproepbaar, zodat je computer een elegant breekijzer wordt. Weten waar je moet zoeken is essentieel. De juiste verbanden leggen evenzeer. CAR komt ook ter hulp als de journalist dreigt te verzuipen in al het ingezamelde materiaal dat hij/zij denkt nodig te zullen hebben. Hoe hou je overzicht in je archief, hoe maak je het materiaal toegankelijk, hoe visualiseer je dingen? Spreadsheet en database, het zijn journalistieke hulpmiddelen geworden, waarmee vroeger alleen accountants en magazijniers van ijzerwinkels hun profijt konden doen.

Geen wonder dat op het VVOJ-congres een massa pc's ter beschikking stond om in diverse trainingsgroepen met rode oortjes vingeroefeningen te houden. Rimpelloos verliep dat niet want Noord en Zuid blijken verdeeld door Querty en Azerty. Daar was net iets te laat aan gedacht.

In het aangeboden trainingspakket zat ongetwijfeld één enorm gat: "Hoe bescherm ik mijn bronnen?" Want als het echt gaat spannen is het eerste wat bij een huiszoeking naar buiten wordt gesleept de computer. Onderzoeksjournalisten aan het verstand brengen dat lang niet alles op de harde schijf thuishoort en hoe je desnoods een zo feilloos mogelijke grote schoonmaak kunt houden, is zeker geen overbodige luxe.

(JB)

De macht van de Multinationals

Een boeiende workshop ging over de strategieën die multinationals ontwikkelen om hun belangen te vrijwaren en hoe daarbij op een geniepige manier wordt gestreefd naar een gunstig imago bij het publiek. Infiltratie bij allerlei groepen en instanties zijn schering en inslag. Bij de machinaties spelen zelfs ancients uit de James Bond-sferen mee, die hun diensten nu tegen een mooi honorarium slijten aan de multinationals. Een kluif voor achterdochtige journalisten. Er zijn al boeken over geschreven. (JB)

Te klein of te opgejaagd ?

Met een ploeg gedreven journalisten iets uitspitten. Daarbij geassisteerd door computerbollebozen die perfect weten hoe ze moeten surfen naar verborgen gegevens. Met bedrijfsjuristen in de coulissen om je te adviseren hoe ver je te ver mag gaan. Dit alles onder de beschermende almacht van bevlogengeduldige chefs en onder de paraplu van een nobele uitgever. Is dit nirvana wel van onze kleine, Vlaams-Nederlandse perswereld ?

"Nee, wij hebben geen speciale cel onderzoeksjournalisten", zei Lex Moolenaar, regiochef bij Gazet van Antwerpen, eerlijk in een workshop. "De mensen nemen het erbij als een onderwerp zich aandient. Maar ze worden dan wel pitbulls !"

Het klinkt mooi maar de Amerikaanse werkelijkheid staat vér van de onze. In een kleine regio lijkt journalistiek bedrijven vaak op een aflevering van 'Familie'. De chefs willen al hun rubriekjes dagelijks netjes gecoverd zien. Er wordt gehekt om alle departementjes te bemannen. Eén vaste titularis van een 'warme' rubriek (politie, gerecht, stadhuis) die hooguit twee dagen uit beeld is, veroorzaakt meteen deining. Bij de overbuur-concurrent beginnen de gordijntjes dan driftig te bewegen en de dolste veronderstellingen te pruttelen. Tiens, waar zou hij/zij toch mee bezig zijn ?

Achttien maanden achter de schermen en dan plots uitpakken met een Pulitzerprijs-reportage: voor Vlaams-Nederlandse werkmieren blijft zoets allicht voor altijd een mooie droom.

(JB)

Dossier: Terug naar de feiten

Sterk verhaal ! Van sagen tot mediahypes

Goele Geeraert

De gekke koeienziekte in Groot-Brittannië kan een epidemie veroorzaken waartegenover het Aids-virus peanuts is. Dioxinekippen zullen ons doemen tot eeuwig vegetarisme. En Marc Dutroux verpersoonlijkt de kinderverkrachters die op iedere straathoek klaarstaan om onze telgen te grijpen.

Wie te veel op sommige persberichten voortgaat, kan moeilijk anders dan geloven dat we in een gevaarlijke, ongezonde en zedenloze wereld leven. Maar laat de lezer of kijker zich soms niet te veel meedrijven op een 'hypende' mediagolf die ieder contact met het oorspronkelijke nieuwsfeit – het oerfeit – lijkt verloren te hebben? En wat dan met de rol van de journalist? De vragen stonden centraal op een boeiend symposium over 'Sterke verhalen: mediahypes en moderne sagen', dat op 23 oktober aan de Universiteit van Leiden werd georganiseerd.

Een nieuwsfeit kan uitgroeien tot een mediahype, stelt Peter Vasterman van de School voor Journalistiek in Utrecht, wanneer een journalist te kampen heeft met publieke druk om over het onderwerp te blijven rapporteren. In de zaak Dutroux bijvoorbeeld, diende de pers de voortdurende vraag van het publiek naar informatie op een of andere wijze te beantwoorden. De eerste dagen nadat de zaak van de verdwenen meisjes aan het licht kwam, vormde dat geen probleem. De wapenfeiten van Dutroux volstonden om het dagblad en het journal op te vullen. Naarmate de tijd verstreek kwam de nieuwsstroom rond Dutroux' persoon evenwel tot stilstand, en trokken de nieuwsmakers op zoek naar andere 'feiten' om de honger van het publiek te stillen. Echt moeilijk was dat niet, want onder de noemer 'Dutroux' konden ook allerlei items rond kindermishandeling en kinderporno worden aangepakt. Mettertijd groeide Dutroux zelf hierdoor uit tot een wereldfiguur, en nam het geloof toe dat elk kind ter wereld door de eerste beste voorbijganger naar een geheime schuilkelder dreigde te worden meegelokt.

De mate waarin een nieuwsfeit uitgroeit tot 'gehypet' nieuws hangt volgens Peter Vasterman ook samen met wat hij de dynamiek van de 'beeldvullende uitvergroting' noemt. Eens de pers haar mening over een gebeurtenis heeft gevormd, belichten de journalisten nieuwe gegevens uitsluitend vanuit dat bepaalde perspectief. Zij openen de 'jacht op bevestigend nieuws'. Verhalen die een ander licht werpen op het onderwerp, worden stevast genegeerd.

Een (ander) mooi voorbeeld hiervan is de houding van de media in de kwestie Irak. De pers nam hier een standpunt in dat beïnvloed werd door de nieuwsagenda van de overheden en het leger. Daarin stond het zoeken en vinden van massavernietigingswapens centraal. Het kleinste vermoeden dat er 'iets' was gevonden werd zonder veel tegenkanting tot 'groot nieuws' gepromoveerd.

Ook cijfermateriaal doet vaak dienst als bevestigend gegeven. Maar, zegt Willem Koetsenruijter van de Praktijkstudie Journalistiek & Nieuwe Media in Leiden, getallen kunnen even goed gehypet worden. Volgens Koetsenruijter gebeurt dit soort hyping vaak 'onbewust'. De oorzaak daarvan ligt in de onkunde van sommige journalisten die een

wetenschappelijk rapport krijgen voorgeschoteld. Ze rukken het cijfermateriaal uit zijn wetenschappelijke context en publiceren de resultaten zonder enige nuancering. Tjalling Beetstra, een criminoloog uit Apeldoorn, voegt daaraan toe dat ook de wetenschappers zelf in de fout kunnen gaan. Hij vermeldt twee ontuchtscandalen die in de jaren 1983 en 1987 in respectievelijk Los Angeles en Oude Pekela aan het licht kwamen. In beide gevallen ging het om een bericht van seksueel misbruik bij kinderen dat uitgroeide tot een hype over 'massaal en extreem kindermisbruik'. De oorzaak van deze hyping lag op de eerste plaats bij de medici die de kinderen onderzochten. Zij stelden een verkeerde diagnose en brachten deze als 'feit' naar buiten. De pers pikte dit 'onware' bericht op en wat later ging de hypende bal aan het rollen.

Peter Vasterman beklemtoont dat de maatschappelijke gevolgen van een gehypet nieuwsfeit niet te onderschatten zijn. Het oorspronkelijke oerfeit wordt uit zijn context getrokken en neemt buitenproportionele vormen aan. Daardoor kan de hyping een soort maatschappelijk dreigingsbeeld creëren. Mensen krijgen de indruk dat jonge meisjes nergens meer veilig zijn en dat Saddam over een heel arsenaal massavernietigingswapens beschikt.

Dezer dagen wordt er trouwens heel wat meer gehypet dan pakweg vijftig jaar geleden. De oorzaken hiervan situeren zich grotendeels in de veranderingen in het hedendaagse medialandschap. Onze samenleving kent een boom van informatieve media, en in tegenstelling tot wat je op het eerste zicht zou vermoeden, behandelen deze media vaak dezelfde onderwerpen. Dit betekent ook dat de onderlinge concurrentie stijgt. Hierdoor komen de normen waaraan de nieuwsberichten moeten voldoen, lager te liggen. Bovendien neemt de omloopsnelheid van het nieuws voortdurend toe. Wat vandaag gebeurde, moet vandaag uitvoerig aan de wereld worden getoond. De tijd om de reële nieuwswaarde van bepaalde onderwerpen te checken, ontbreekt. Als er maar 'nieuws' wordt gebracht, veel nieuws. Het gevecht om de lezer en de kijker vormt de ideale voedingsbodem voor een hype.

Allicht zijn ook de hedendaagse lezers en kijkers een stuk 'hypegevoeliger' dan hun groot-en overgrootouders. Vasterman schrijft die toenemende ontvankelijkheid voor hypes toe aan individualiserende en ontidealiserende tendensen die de huidige samenleving kenmerken. Je creëert als individu je eigen mening zonder je daarbij nog te laten leiden door een of andere gezaghebbende instantie zoals de Kerk of een politieke partij. Dit betekent echter ook dat je constant zelf zaken en gebeurtenissen moet interpreteren en naar waarde schatten. Daarbij grijpen velen terug naar de media.

Het maakt er de verantwoordelijkheid van de media niet minder om. Onderzoeksjournalist Oscar van der Kroon geeft daarom het volgende advies. Bekijk alles wat je ter ore komt op kritische wijze. Laat je niet beïnvloeden door hypende en sensatiebeluste collega's.

En neem je tijd.

Goede stielmannen moet je goed betalen

"Wie betrokken is bij het beleid, weet maar al te goed hoe belangrijk pers en media zijn. Toch scoren journalisten in de publieke opinie niet zo goed. Ik draag dan ook graag mijn steentje bij tot het weer opkrikken van het aanzien van de journalistiek."

Mark Vlaeminck

'Er is dringend nood aan een goede CAO' (Foto Johan Van Cutsem)

Aan het woord is Hubert Van Humbeeck, de nieuwe ondervoorzitter van de Vlaamse Vereniging van beroepsjournalisten VVJ.

Van Humbeeck is 53 en redacteur bij Knack. Specialiteit: buitenland en buitenlandse politiek. Bij hetzelfde weekblad was hij een tijdje hoofdredacteur en directeur van de redactie, maar een paar jaar geleden deed hij een stap opzij om weer te doen waarmee hij begon: schrijven. Bij Knack is hij ook nog voorzitter van de redactieraad en nu komt daar dan nog eens de VVJ bij.

Tijd teveel, Hubert?

"Neen", zegt hij, "zeker niet, maar wel interesse voor de stiel. En daarom voor de VVJ. Een vereniging die de mensen groepeerd die de pers maken en die hun belangen verdedigt en zich bekommert om hun toekomst, is voor mij een belangrijke vereniging. Journalistiek blijft toch een belangrijk vak."

Een vak?

"Ja, een stiel. Journalistiek is een vak en je moet een aantal regels

kennen om dat vak goed uit te oefenen."

Van vorming is Hubert Van Humbeeck jurist. Een eerder toevallige stage bij Knack werd na afloop omgezet in een vaste baan. "Maar de beste basis om de regels van onze stiel te leren, is nog altijd de redactie van een dagblad", zegt hij. "Er is geen werkomgeving waar je beter kunt leren een bericht te maken. Op een krant leer je een goed en duidelijk bericht maken van 10 regels. En wie dat goed kan, kan berichten proberen te maken van 20 of 30 regels en kan zich nog later wagen aan een langere reportage. Weekbladen zouden hun aanwervingen moeten richten op jonge journalisten met een paar jaar ervaring in de dagbladpers."

Verwondering

Kent hij als voormalig redactiedirecteur nog voorwaarden waaraan een jongmens moet voldoen om journalist te worden?

"Hij of zij", zegt Van Humbeeck, "moet beschikken over de gave van de verwondering. Heel zijn carrière lang moet hij dat blijven koesteren. Altijd vragen stellen, altijd alles in vraag stellen, niet uitgaan van het vanzelfsprekende. Dat is de belangrijkste eigenschap van een goede journalist. En hij moet het instrument beheersen om de kennis die hij heeft verworven weer te geven: taal. Een journalist in de geschreven pers heeft het hier misschien een beetje makkelijker dan de collega die voor de radio of de televisie werkt. Een stotteraar kan een perfect stuk schrijven voor een krant. Voor een tv-camera is hij hulpeloos. Hoe dan ook moet een journalist zich zijn leven lang bekommeren om de manier waarop hij zijn gedachten formuleert."

Krijgen jonge journalisten nog wel de kans en de tijd om de stiel te leren? Nu leiden journalisten met amper twee jaar ervaring een hele afdeling.

"Ik betwijfel of die manier van doen zal blijven duren", zegt Van Humbeeck. "Ik zie wel hoe sommige jonge collega's eigenlijk worden uitgeperst en uitgebuit tegen een hongerloontje. Als je de media serieus neemt en als je journalistiek beschouwt als een ernstig beroep, dan moet je werken met serieuze mensen die hun stiel kennen. En die vaklui moet je goed betalen; in het andere geval houd je op den duur alleen de knoeiers over en dat wreekt zich op de kwaliteit van het afgeleverde product. Met de mediaboom die we nu beleven, zitten we met een hoop onderbetaalde ambitieuze jonge mensen die zich aangetrokken voelen door de glamour van het beroep en die zich laten uitbuiten. Als dat maar eventjes duurt, voor de periode dat ze de stiel nog moeten leren, dan is dat misschien nog niet zo erg, maar op termijn wordt dat onhoudbaar. Goede mensen moeten goed verdienen. Daarom hebben journalisten dringend nood aan een goede CAO."

Journalist en toch een boek... (vervolg)

Nog meer journalisten dan in onze vorige editie aan bod kwamen leverden de jongste tijd boekenwerk af. Ziehier een bloemlezing bis.

Marleen Sluydts

Paul D'Hoore, De 100 kapitale vragen van Paul D'Hoore. Over mensen en geld, Globe

Hoe de economie in elkaar zit, dat probeert Paul D'Hoore in dit boek op een eenvoudige, begrijpelijke en aantrekkelijke manier uit te leggen. Gebaseerd op de vele vragen die mensen hem dagelijks stellen, stelde D'Hoore een gids samen die meer inzicht moet creëren in alles wat te maken heeft met geld, beleggen, werk, pensioen, andersglobalisme en dies meer.

Paul D'Hoore is financieel journalist. Hij werkt sinds 1983 voor de VRT-televisie en -radio.

Jeroen De Preter en Tony Landuyt, Het rijke Vlaamse wielerveen in twaalf portretten, Meulenhoff/Manteau

In dit boek worden twaalf Vlaamse wielerveen geportretteerd, zowel in woord als in beeld. De auteurs halen legendarische anekdotes op, en schilderen aan de hand hiervan de evolutie die het wielerveen en de wielerveen hebben doorgemaakt. Meer dan een aansluiting van momentopnames, levert dit boek een tijdsbeeld op, een document humain dat bovendien prechtig verfraaid wordt met foto's van Stephan Van Fleren en archiefmateriaal.

Jeroen De Preter en Tony Landuyt zijn journalist bij De Morgen.

Marc Reynebeau, Een geschiedenis van België, Lannoo.

In de van hem gekende erudiete en heldere stijl biedt Marc Reynebeau in dit boek een eigenzinnige interpretatie van de geschiedenis van België van 1830 tot heden. Het betreft geen klassiek chronologisch overzicht van de feiten, wel een geschiedenis van mensen en van macht en de daarmee gepaard gaande gestage evolutie van België naar een democratie. Wat niet ontbreekt is de waar-

schuiving dat ook in een democratie elites steeds proberen de macht te behouden – vandaag niet minder dan weleer.

Marc Reynebeau is historicus en redacteur bij Knack.

Joost Loncin, Geheime routes en netwerken. Joodse kinderen op de vlucht voor de holocaust, Davidfonds/Leuven

De auteur vertelt het verhaal van vier joodse kinderen uit de Marollen die tijdens WO II onderdoken bij een Brugse familie. Een eerdere reportage over een van die kinderen, Jacky, die na 57 jaar zijn redders terugvond, werd via mondelinge getuigenissen en nauwelijks geopende archieven grondig uitgediept. Zo komen ook de mentaliteitsgeschiedenis van de Marollen en de Belgische hongerejaren aan bod. Daarbij worden heel wat mythes doorprikt, en doet de auteur een oproep aan de Belgische overheid om haar deel van de verantwoordelijkheid te erkennen. Het boek werd meteen ook in het Frans vertaald.

Joost Loncin werkte bij de VRT-Wereldomroep en is nu eindredacteur bij Het Nieuwsblad/Het Volk.

STATUTAIRE VERGADERING BFFP-VVB maandag 24 november – 19.30 u. Résidence Palace

De leden van de Belgische Foto- en Filmpers (BFFP) en van de Vlaamse Vereniging van Beeld Journalisten (VVB) worden hierbij nogmaals uitgenodigd op de Algemene Statutaire Vergadering van hun vereniging.

**Deze vindt plaats op maandag 24 november 2003
om 19.30 u. in de Résidence Palace.**

De agenda wordt later meegedeeld.

Contact: photopress@pi.be

2500

ZIN OM 2500 EURO
OP ZAK TE STEKEN?

NEEM DEEL AAN DE **PERSPRIJS 2004**
VAN DE PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

PROVINCE
VLAAMS-BRABANT

Misschien maakte u de afgelopen twee jaren wel een reportage over Vlaams-Brabant. Een doorwrochte analyse van de taal-faciliteiten in de Vlaamse Rand, een reeks over het economisch weefsel rond de luchthaven, een luchtig verslag over een regionaal initiatief... Elk audiovisueel werk dat bijdraagt tot een betere beeldvorming van de provincie Vlaams-Brabant (bestuur en/of regio) en dat in 2002 of 2003 werd uitgezonden op de Vlaamse radio of televisie kan meedingen.

Kandidaturen zijn welkom tot eind januari 2004.

Meer inlichtingen, reglement en deelnameformulier bij de Provincie Vlaams-Brabant, informatiedienst, Provincieplein 1, 3010 Leuven, tel. 016-26 71 64, info@vbrabant.be, <http://www.vlaamsbrabant.be/reglementen>

Raad voor de Journalistiek

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek over de klacht van de heer Michel Montens tegen De Morgen en de heer Douglas De Coninck, journalist

Met een brief van 6 april 2003 dient de heer Michel Montens klacht in naar aanleiding van een kort artikel dat op 31 mei 2003 is verschenen in De Morgen onder de titel 'De stomste uitvinding aller tijden'. Het stuk is van de hand van Douglas De Coninck. Na ontvangst van de klacht heeft de ombudsman van de Raad voor de Journalistiek contact opgenomen met de journalist en met de hoofdredacteur. Hij heeft hen de inhoud van de klachtbrief meegedeeld en gevraagd of er een minnelijke regeling mogelijk is. De journalist heeft daarop een uitvoerig antwoord bezorgd aan de ombudsman, waarin hij verklaart geen enkele fout te hebben gemaakt. Dit standpunt is bezorgd aan de klager, die daarop een korte schriftelijke repliek heeft ingediend.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de zaak behandeld op 29 september 2003. De journalist is in persoon verschenen en heeft er mondeling zijn visie uiteengezet. De klager is niet verschenen, hoewel hij voordien had laten weten aanwezig te zullen zijn. Hij is nog tijdens de zitting opgebeld door de ombudsman van de Raad voor de Journalistiek en heeft daarop een brief laten faxen die bij het dossier is gevoegd.

DE FEITEN

In een artikel, verschenen op 31 mei 2003, schrijft Douglas De Coninck dat de organisatie van vrachtwagenchauffeurs Transinver binnen het Vlaams Blok wordt beschouwd als 'een mantelorganisatie'. Stichter en woordvoerder Michel Montens is in 1999 kandidaat geweest op de verkiezingslijst van het Vlaams Blok. In 2003 was zijn echtgenote kandidate voor dezelfde partij.

Op de dag van de publicatie heeft Michel Montens een fax gestuurd naar de krant met de mededeling dat Transinver niets met het Vlaams Blok te maken heeft. Op maandag 2 juni heeft hij met de redactie gebeld en kreeg hij Douglas De Coninck aan de lijn.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

In zijn klachtbrief betoogt Michel Montens dat zijn vereniging onafhankelijk is en niet opereert onder de vleugels van een politieke partij. Hij heeft dit na publicatie van het artikel in een fax aan de redactie van De Morgen meegedeeld, maar daar is geen reactie

op gekomen. Toen hij de maandag erna Douglas De Coninck aan de lijn kreeg, deelde die hem – steeds volgens Montens – mee dat hij niet met racisten spreekt en legde hij de hoorn neer.

In zijn tweede brief bevestigt Michel Montens dat hijzelf en de voorzitter van Transinver militanten zijn van het Vlaams Blok, maar dat de partij niets met de vereniging te maken heeft.

In de fax die op 29 september naar het secretariaat van de Raad voor de Journalistiek is gestuurd, en die ondertekend is door Transinvervoorzitter Julien Beckers, wordt herhaald dat Transinver ongebonden is. Volgens de fax valt journalist De Coninck personen aan uit rancune, brengt hij de vereniging schade toe en gaat hij voorbij aan het nut van de organisatie, zijnde de verbetering van de werkomstandigheden van de beroepschauffeurs en meer veiligheid.

In zijn schriftelijke repliek en tijdens de hoorzitting van 29 september 2003 betoogt Douglas De Coninck dat hij tot de bevinding is gekomen dat de twee oprichters van Transinver, die respectievelijk voorzitter en woordvoerder van de organisatie zijn, openlijk militeren voor het Vlaams Blok. Michel Montens is afdelingsvoorzitter in

Zonnebeke en was verkiezingskandidaat en Julien Beckers is afdelingsvoorzitter in Brecht en gemeenteraadslid. Omdat Transinver hiervan in zijn communicatie nergens melding maakt, vindt hij het zijn journalistieke plicht om dit kenbaar te maken.

De Coninck stelt voorts dat verschillende bronnen, onder meer ex-partijleden, hem hebben bevestigd dat Transinver binnen het Blok als een mantelorganisatie wordt beschouwd.

Over het telefoontje dat hij twee dagen na de publicatie van het artikel met Michel Montens heeft gevoerd stelt Douglas De Coninck dat

Montens bleef herhalen dat Transinver niets met het Vlaams Blok te maken heeft. Toen Montens hem zei dat het telefoongesprek werd opgenomen heeft De Coninck de verbinding zo snel mogelijk verbroken.

BESLISSING

Een journalist heeft de plicht om correct en zo volledig mogelijk te informeren. In het aangeklaagde artikel wordt de identiteit van de voorzitter beschreven aan de hand van gegevens die publiek bekend zijn en die door de klager ook niet worden tegengesproken. In het artikel wordt ook niet gezegd dat de vereniging van vrachtwagenbestuurders een mantelorganisatie van een partij is. De journalist heeft wel andere bronnen geraadpleegd om te schrijven dat zij binnen die partij beschouwd wordt als een mantelorganisatie.

Uit de gegevens die aan de Raad voor de Journalistiek werden voorgelegd blijkt niet dat de journalist onzorgvuldig tewerk is gegaan.

De klacht is ongegrond.

Brussel, 13 november 2003

Werkgroep Zelfstandigen

Zelfstandige journalisten gaan voor 12 verbeteringen

Luc Vanheerentals

Werkgroep Zelfstandigen WJ - luc.vanheerentals@chello.be

De Werkgroep Zelfstandige Journalisten van de WJ heeft na heel wat interne gedachtenwisseling een eisenplatform opgesteld voor de verbetering van het statuut van de zelfstandigen actief in de Vlaamse media. Om dit met een maximaal draagvlak te kunnen verdedigen ten aanzien van de mediaverantwoordelijken, roepen we alle freelancers op het te ondertekenen. Allen krijgen een van de volgende dagen persoonlijk een brief in de bus waarin het eisenplatform nog eens uitvoerig wordt toegelicht. De deadline voor ondertekening van de tekst is 20 december, zodat we onze eisen op het nieuwjaarsbord kunnen leggen van iedereen die in Vlaanderen Medialand iets te zeggen heeft.

EISENPLATFORM WERKGROEP ZELFSTANDIGE JOURNALISTEN VLAAMSE VERENIGING VAN BEROEPSJOURNALISTEN (VWJ)

- 1 De zelfstandige journalisten eisen voor alle zelfstandigen, actief in de Vlaamse media, een standaardaannemingsovereenkomst waarin onderstaande items aan bod komen.
- 2 Er moet werk worden gemaakt van een vergoeding per uur werk. Als minimumvergoeding eisen we 30 euro per uur voor een beginnende journalist. Om de vijf jaar volgt een aanpassing. Aan het einde van de loopbaan dient deze minimumvergoeding 50 euro per uur te bedragen. Deze bedragen moeten aan de index worden aangepast. Betalingssystemen a rato van de omvang van het gepubliceerde product blijven in een overgangsfase mogelijk zolang de freelancer de vermelde minimumbedragen per uur ontvangt.
- 3 Een prestatie, geleverd in opdracht maar niet gebruikt door de opdrachtgever, moet volgens de afgesproken vergoeding worden betaald. Dat geldt ook als de afgesproken omvang van het journalistiek werk door schrappen of inkorten niet wordt nageleefd. Een prestatie moet binnen de maand worden betaald.
- 4 Bij elk hergebruik van het journalistiek product moet 50 procent van de oorspronkelijke vergoeding aan auteursrechten worden betaald. Een uitzondering op deze regel is mogelijk na afspraak met de freelancer zelf of via een overeenkomst tussen de uitgever en een auteursmaatschappij.
- 5 De zelfstandige heeft recht op publicatie of uitzending van het werk zoals hij of zij dat heeft afgeleverd. Inhoudelijke wijzigingen kunnen enkel in overleg met de betrokkene. Enkel bij situaties van extreme tijdsnood moet deze werkwijze niet worden nageleefd. Bij tekstwijziging is de uitgever aansprakelijk voor eventuele fouten. De naam van de journalist of zijn initialen moeten altijd worden vermeld, tenzij de auteur zulks niet wenst.
- 6 Na een samenwerking van 6 maanden of meer moet een opzegtermijn van 2 maanden in acht worden genomen. Dit geldt zowel voor de opdrachtgever én voor de zelfstandige journalist. In onderling overleg kan afgeweken worden van deze termijn. Bij ernstige fouten - zowel van opdrachtgever als van journalist - geldt deze opzegtermijn niet. Over elke stopzetting van de samenwerking kunnen vanzelfsprekend onderling individuele afspraken worden gemaakt.
- 7 Elke werkgever moet het de zelfstandige journalisten die voor hem werken mogelijk maken autonoom samen te vergaderen. Hij moet hen namen en adressen van alle freelancers bezorgen zodat ze zelf een initiatief kunnen nemen. Daarnaast moet er ook een jaarlijkse vergadering worden belegd met de bedrijfsleiding over alle aspecten van de bedrijfsvoering. De zelfstandigen moeten een gesprekspartner aanduiden die namens de groep kan praten met de directie bij conflicten.
- 8 In de standaardaannemingsovereenkomst moeten ook voorwaarden staan die elke zweem van schijnzelfstandigheid wegnemen. De inhoud van de overeenkomst moet vanzelfsprekend een perfecte weerspiegeling zijn van de praktijk.
- 9 Er moet ook werk worden gemaakt van een ombudsdienst op Vlaams niveau aan wie conflicten die binnen het bedrijf niet opgelost geraken kunnen worden voorgelegd. De Vereniging van Vlaamse Beroepsjournalisten (VWJ) moet het initiatief nemen om naar analogie met de Raad voor Journalistiek een orgaan op te richten waarin zowel uitgevers als journalisten vertegenwoordigd zijn. Er dient eveneens onderzocht te worden of deze activiteit niet kan worden opgenomen door de Raad zelf.
- 10 De erkenningsprocedure als journalist dient te worden herzien. Het criterium onafhankelijkheid moet expliciet in de wet worden opgenomen en het bestaande begrip "handel drijven" hieraan getoetst. Journalisten moeten commerciële activiteiten kunnen ontplooiën indien deze hun onafhankelijkheid niet in het gedrang brengen. De erkenningscommissie moet daarnaast erkenningsaanvragen van loontrekkende en zelfstandige journalisten op identieke manier behandelen en in beide gevallen aan de hand van de persoonlijke documenten nagaan of de eventueel uitgeoefende commerciële activiteiten de onafhankelijke beroepsuitoefening in het gedrang brengen.
- 11 De journalistenverenigingen moeten hun dienstverlening aan zelfstandige journalisten opvoeren. Een enquête moet duidelijk maken waaraan behoefte is. Subsidies voor het volgen van een opleiding, goedkope toegang tot internetarchieven, goedkoop juridisch, boekhoudkundig en fiscaal advies staan al op het verlanglijstje van freelancers. Het is wenselijk dat de VWJ een stafmedewerker zou engageren die zich specifiek bezighoudt met zelfstandigen. De werkgroep zelfstandigen van de VWJ streeft er overigens naar een groep op te richten die de zelfstandigen aangesloten bij alle journalistenverenigingen in Vlaanderen verenigt.
- 12 Zelfstandigen eisen tot slot dat journalistenvereniging, uitgevers en overheden een identieke, voordelige pensioenregeling uitwerken zoals deze voor loontrekkenden.

Opgejaagd wild (2)

In zijn jongste redactioneel commentaar schrijft de nationaal secretaris van de VVJ, Pol Deltour, een zinnetje dat kwaad bloed heeft gezet bij de collega's van *Gazet van Antwerpen*. Met name "Zij het dat Antwerpse journalisten vervolgens natuurlijk niet moeten komen jammeren als ze na een Vlaams Blok-dictee door de Eerste minister door de mangel zijn gehaald."

Drie elementen in een zin – Antwerpse journalisten, Vlaams Blok-dictee en Eerste minister – maakten het voor diverse journalisten van onze krant, maar ook bij andere journalisten en zelfs voor buitenstaanders en politici, duidelijk dat dit sloeg op een artikel van een *Gazet-journalist* over een interne nota van de staatsveiligheid over de mogelijke sluiting van Ford-Genk. Een artikel waarover de Belgische premier zijn ongenueanceerde mening ventileerde.

Maar waarbij ook andere Vlaamse media te kennen gaven hoe ze over de bronnen dachten. Zij het dat ze er een tegengestelde mening op nahielden. Als niet veel later ook nog het journalistenblad verschijnt met het hierboven aangehaalde zinnetje in het 'Van de redactie', wekte dit voor ons stellig de indruk dat ook de journalistenvereniging stelling nam en daarbij niet de belangenbehartiger speelde van de journalisten. Dat kan nooit de bedoeling zijn.

Collega John De Wit wordt hier ten onrechte geïmagineerd. Zijn artikel steunde overigens op drie bronnen, die hij uiteraard niet wenst te vermelden. Dat stond ook in het artikel. Er is dus geen dictee geweest. Van niemand. Wie de volgende dag de andere kranten las, kon merken dat de inhoud van zijn artikel open en bloot werd bevestigd door leden van de begeleidingscommissie van het Comité I. Door bij voorbeeld Hugo Vandenberghe, Ludwig Vandenhove en Filip De Man in *De Standaard*. Overigens zou geen enkele ernstige journalist "een dictee" aanvaarden.

Uitlatingen zoals van de premier, maar ook uitdrukkingen als een Vlaams Blok-dictee wekken de indruk dat journalisten best meteen hun bronnen bekend maken om zaken recht te zetten. Dit kan niet. Zeker niet op een moment dat de Kamercommissie voor Justitie dis-

cussieert over een wetsvoorstel tot bescherming van het bronnengeheim, hoeven journalisten hun bronnen niet prijs te geven. De VVJ moet ieders bronnen beschermen.

Censuur

Als een premier een krant aanvalt en impliciet stelt dat een bepaald artikel, dat geen crimineel feit uitmaakt, niet had mogen worden gepubliceerd, dan moet de journalistenbond daartegen protesteren. De bond moet immers iedere poging tot overheidsensuur aanklagen. Dat is nu eenmaal de functie van de VVJ. De vereniging mag niet verworden tot een orgaan om bepaalde politieke meningen te promoten en andere af te keuren, terwijl ze moet opkomen tegen iedere vorm van censuur, door wie die ook wordt bepleit.

En dat de politieke meerderheden op federaal, regionaal of lokaal niveau afwijkende meningen niet graag zien verschijnen, maakt de zaak van de pers niet. De nationaal secretaris geeft in zijn jongste edito terecht aan dat er vaak meer waar blijkt te zijn dan de eerste reacties laten uitschijnen.

De media hebben de opdracht om verslag uit te brengen over de feiten. En dat kan geen Vlaams Blok-dictee zijn of een dictee van welke partij(leider) dan ook.

Met de woordkeuze 'dictee' wordt gesuggereerd dat Antwerpse journalisten – en daarbij voelen we ons bij *Gazet van Antwerpen* als eerste geïmagineerd – niet in volle objectiviteit zouden werken. Allerlei indianenverhalen ten spijt is dit je reinste onzin. Wat anderen en zeker een aantal (Antwerpse) politici mogen denken.

Antwerpen geeft inderdaad een speciale situatie. Zelfs als onze charmante collega's van onze zusterkrant *Het Belang Van Limburg* een enquête rond het migrantenstemrecht organiseren, zorgt de perceptie ervoor dat dit een *Gazet-enquête* wordt. Laat ons het gewoon bij de feiten houden.

Kurt Tuerlinckx

Ongelukkig

Leve de persvrijheid ! Die voor kranten en magazines ook de vrijheid inhoudt om zich politiek te engageren, het weze partijpolitiek. Natuurlijk moet wie A zegt ook B zeggen. Bijvoorbeeld: wanneer Antwerpse journalisten op zeker moment expliciet voor het Vlaams Blok gaan rijden, moeten ze niet komen klagen als ze eens door een politicus op de korrel genomen worden.

Ziedaar een samenvatting van het Editio in de vorige *De Journalist*. Editio dat zo te zien enige opschudding veroorzaakt heeft, in het bijzonder in en rond de Scheldestad. Een redacteur van *Gazet van Antwerpen* zag er een rechtstreekse aanval in op hemzelf. In alle oprechtheid verzeker ik hem dat dit niet de bedoeling was. Ook al omdat ik zonder meer wéét dat de

betrokken journalist het tegendeel vormt van iemand die rijdt voor het Vlaams Blok.

Andere collega's stoorden zich fel aan de te rechtlijnige link die in het Editio werd gelegd tussen 'Antwerpse journalisten' en sympathie voor het Vlaams Blok. Daar zit de ongelukkige formulering van dat ene zinnetje in het Editio absoluut voor iets tussen. Bij deze dan ook gemeente excuses aan alle geschoffeerde collega's. En de verzekering dat ik in het vervolg en conform mijn positie (nog) meer op mijn woorden let.

Pol Deltour

De ene peiling is de andere niet

Hoe De Morgen omgaat met opiniepeilingen

Hans Cardyn
Eindredacteur Het Belang van Limburg

Zaterdag 22 november publiceren Het Belang van Limburg en Gazet van Antwerpen de resultaten van een enquête over het migrantenstemrecht. Een overgrote meerderheid van de Vlamingen is tegen. Het nieuws bepaalt de actualiteit van het weekend en de daaropvolgende dagen.

Maandag pakt De Morgen vernietigend uit: "Een politiek statement, geen ernstig onderzoek". De Morgen laat politicoloog Swyngedouw aan het woord die de peiling naar de prullenmand verwijst omwille van 'verregaaand amateuristisch' en 'niet representatief'.

Noch de professor, noch de krant vonden het aangewezen om even contact op te nemen met de krant of met het onderzoeksbureau om het technisch rapport van de studie in te kijken. Dat is jammer voor ons maar vooral pijnlijk voor hen want dan hadden ze vastgesteld dat hun kritiek op vele punten onterecht was. Zo was de neutrale antwoordmogelijkheid wel degelijk aanwezig in het onderzoek en klopte ook de kritiek met betrekking tot het aantal ondervraagden niet. Maar die discussie wil ik hier niet oprakelen.

Ik zou het wel graag willen hebben over de eigenaardige manier waarop De Morgen omgaat met opiniepeilingen.

Over de migrantenstemrechtenquête fulmineert de krant tegen het 'onwaarschijnlijk laag aantal geïnterviewden'. Het waren er 800.

De volgende dag lees ik op pagina 3 in De Morgen een artikel onder de titel: "Belgen tegen steun aan Irak". Daarin staat dat volgens een peiling van de Europese Unie 55 procent van de Belgen gekant is tegen een financiële bijdrage aan dat land. Ik verneem nergens hoeveel mensen bevraagd zijn maar in andere kranten (De Tijd, Metro) lees ik dat die enquête uitgevoerd is bij welgeteld 489 Belgen. Vreemd, denk ik dan, dat de journalist in kwestie het niet nodig vond om te wijzen op het beperkt aantal ondervraagden.

Het kan nog beter. De volgende week kopt De Morgen op pagina 1 met "Meerderheid Amerikanen tegen Irak-beleid president Bush". De journalist schrijft dat 53 procent het buitenlands beleid van de president afwijst. Ook hier geen woord over het aantal ondervraagden. Het betrof een enquête van The Washington Post en ABC-news. Op de website van de Washington Post staat dat de peiling gehouden is bij 1.207(!) mensen. Bent u nog mee? 800 ondervraagden voor 10 miljoen Belgen is zeker niet representatief voor De Morgen maar 1.207 man voor een land met bijna 300 miljoen inwoners, dat kan dan weer wel en is zelfs goed voor de kop van de krant.

En dan wil ik het niet enkel over cijfers hebben, het was een beetje zielig om te moeten vaststellen welke argumenten De Morgen alle-

maal gezocht heeft om de enquête van Het Belang van Limburg af te breken. De peiling rond het migrantenstemrecht is telefonisch gebeurd en dus – zo luidt de redenering in De Morgen – was ze niet representatief voor jongeren want die hebben een gsm en geen vaste lijn.

Tendentieus

Anderhalve week later komt Le Soir met een peiling over migrantenstemrecht. Plots blijkt dat een meerderheid van de Vlamingen migrantenstemrecht genegen is. Wat lees ik in het technisch rapport: die enquêtes zijn op exact dezelfde manier, ook telefonisch dus, afgenomen. Maar eigenaardig genoeg lees ik daar in de berichtgeving in De Morgen niet de minste kritiek over. Evenmin laat De Morgen bij deze gelegenheid een wetenschapper opdraven die kanttekeningen plaatst bij de vraagstelling van Le Soir. Want die was – op zijn zachtst gezegd – toch wel tendentiekus: er werd gepeild naar de mening van de Belgen over stemrecht voor migranten die 'er zelf om hadden gevraagd' en dat is – voor wie de materie een beetje volgt – niet echt wat nu ter discussie ligt in het parlement. Ook vreemd dat politicoloog Swyngedouw niet mocht uithalen naar Le Soir want de nieuwe resultaten stonden haaks op zijn zo geroemd wetenschappelijk onderzoek.

Nu weet ik dat er over elke peiling kan gediscussieerd worden. Ook de enquête van Het Belang van Limburg is wellicht niet vrij van zonde. Kritiek moet kunnen, maar door een collega-krant verweten worden dat we een politiek statement hebben willen geven, dat gaat mij dan weer te ver. Het is niet alleen niet correct, het is zelfs erg laag-bij-de-gronds. Als wij ons zouden verlagen tot hetzelfde niveau dan zouden wij geschreven hebben dat de filosofie van De Morgen in deze materie heel simpel is: 'peilingen die wijzen op weerstand tegen migrantenstemrecht zijn per definitie fout en amateuristisch terwijl peilingen die voorstanders opleveren, altijd betrouwbaar zijn en correct.'

PS. Het kan flauw overkomen dat ik De Journalist gebruik om kritiek te geven op de Morgen. Dat was niet mijn bedoeling. Bovenstaande bedenkingen had ik al (verkort) neergeschreven en als lezersbrief naar De Morgen gestuurd. Maar die brief is tot op heden (12/11) niet gepubliceerd geraakt. Er stonden nochtans aardig wat lezersbrieven over de migrantenstemrechtenquête in De Morgen, maar die waren unisono negatief voor de peiling van onze krant.

De krantenverkoop deed het niet slecht in het derde trimester van dit jaar. In het bijzonder De Standaard en Het Nieuwsblad lieten mooie stijgingspercentages noteren, van elk ruim 4 pct. in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar. Ook Het Laatste Nieuws ging vooruit, en rondde zo de historische kaap van 300.000 verkochte exemplaren per dag.

♦♦♦

De Standaard Online heeft van het vaktijdschrift Inside Internet de prijs voor de beste e-publisher gekregen in de categorie Senior e-publishers. De jury looft De Standaard Online "voor de vernieuwing van zijn website en de succesvolle introductie van betalende diensten".

♦♦♦

Stefaan Michielsens verlaat De Standaard (waar ie senior writer was) voor De Persgroep/Magnet. Stefaan, die goed bevriend is met Magnet-directeur Koen Clement, zal er werken aan de lancering van een nieuw financieel-economisch blad. Is er een concurrent voor Trends (Roularta) in de maak ?

♦♦♦

Rond deze tijd ligt er trouwens nog een ander nieuw maandblad van De Persgroep/Magnet in de rekken: Touché. Dat magazine heeft de 35-jarige, hoger opgeleide vrouw als doelgroep. Volgens hoofdredactrice Nathalie Balsing wordt Touché "een glamourblad over sterren en luxueus leven".

♦♦♦

Dat blijkt al uit het eerste nummer, dat actrice Catherina Zeta-Jones in een stralende pose op de cover heeft. Hopelijk is Magnet/De Persgroep in orde met de auteursrechten, want diezelfde Zeta-Jones bekam zopas van het Britse magazine Hello! een schadevergoeding van 21.000 euro voor de onrechtmatige publicatie van foto's van haar huwelijk met acteur Michael Douglas. Douglas en Zeta-Jones hadden van Hello! liefst 878.000 euro geëist.

♦♦♦

In Monaco besliste voormalig Sparta-uitgever Guido Van Liefveringe ondertussen om zijn miljoenenproces tegen De Persgroep voort te zetten. Die zaak draait rond de auteursrechten op ondermeer Dag Allemaal en Joepie, magazines die Van Liefveringe lanceerde maar die nu in handen zijn van Christian Van Thillo van De Persgroep. Van Thillo verbrak de uitkering van auteursrechten aan Van Liefveringe kort na enkele kritische uitspraken van die laatste over de 'ondemocratische' concentratiebewegingen in het Vlaamse medialandschap.

♦♦♦

Van Liefveringe vordert nu ruim 10 miljoen euro aan auteursrechten van De Persgroep, maar in februari 2002 kreeg hij van een scheidsrechtelijke college 'slechts' 0,75 miljoen euro toegewezen. Te weinig, oordeelde de voormalige hoofdredacteur van Het Nieuwsblad, en hij liet de scheidsrechtelijke uitspraak door de rechtbank van eerste aanleg van Brussel vernietigen. Volgens het oorspronkelijke contract tussen Van Liefveringe en De Persgroep moet het geschil nu ten tweeden male door een college van arbiters worden beslecht.

♦♦♦

Concentra lanceerde intussen een nieuw – en gratis – automagazine: Hebbes.be. Het blad presenteert een enorm aanbod van tweedehandswagens en past binnen de strategie van Concentra om zoekertjes zowel in gedrukte vorm als via het Internet aan te bieden.

♦♦♦

Grande, het reismagazine van Roularta-dochter Himalaya, start in maart volgend jaar met een Nederlandse editie. In maart jongstleden werd al een Franstalige editie op de markt gebracht.

♦♦♦

Het damesblad Libelle heeft dan weer een klacht aan de broek (rok ?) van Vlaams Blok-kamerlid Gerolf Annemans. Annemans neemt het niet dat Koen Fillet, van ondermeer het Radio 1-programma Jongens Et Wetenschap, als grootste gemiste kans in zijn leven in Libelle liet noteren: "Ik heb Annemans ooit op het perron zien staan in Berchem. Vlakbij de sporen. Ik heb me toen ingehouden."

(...) (De Journalist houdt zich even in.)

♦♦♦

De Kwesities-reportage 'Gestoord en ontspoord', uitgezonden op Canvas op 6 januari jl., heeft de tweede prijs in de wacht gesleept op de Prix Europa in Berlijn in de categorie Current Affairs. De reportage schetst het leven in de jongereneenheid van de psychiatrische afdeling van het Antwerpse Stuyvenbergziekenhuis. De gelauwerde

makers zijn reporter Dirk Leestmans, cameraman Wim Daniëls en producer Herman Meysen.

♦♦♦

De VRT wil naar het model van haar Villa Politica binnen afzienbare tijd een Villa Justitia openen. Het nieuwe programma moet de draad van de opsporingsprogramma's op tv weer opnemen maar wil tegelijk 'breder' gaan. VTM voerde haar Oproep 2020 in februari 2001 af omwille van tegenvallende kijkcijfers.

♦♦♦

Tom Vandyck is bedankt als hoofdredacteur van Menzo.

♦♦♦

Bij De (vernieuwde) Tijd heeft Erik Durnez de deuren achter zich toegeslagen. De klap was tot hier te horen.

♦♦♦

En bij De Standaard scheiden de wegen van Frank Albers en De Standaard der Letteren.

♦♦♦

Er valt deze dagen blijkbaar wat meer naar beneden dan de bladeren van de bomen.

♦♦♦

Heibel tussen Paul De Bruyn, buitenlandjournalist van Gazet van Antwerpen, en Suzy Hendriks, tot voor kort Amerika-correspondente van VTM. De Bruyn beschuldigt Hendriks er openlijk van letterlijke passages uit zijn boek 'God, haat en geweren' te hebben geput voor haar pas verschenen werk 'Een deuk in de Amerikaanse droom'. Een beschuldiging die Suzy met klem tegenspreekt.

♦♦♦

En als de waarheid nu eens in het midden ligt, te weten in het feit dat beide auteurs zich voor hun werk over het Amerika-post-Osama deels op dezelfde bronnen hebben gebaseerd die ze allebei keurig hebben overgeschreven ?

♦♦♦

Bevallige televisiejournalistes beschikken gelukkig over uitwegen buiten de journalistiek, zo leert ons het geval van de Spaanse TVE-ankervrouw Letizia Ortiz. Zij trouwt straks met de Spaanse kroonprins Felipe en wordt aldus over niet zo lange tijd koningin! Waag je kans, Goedele!

♦♦♦

Terug naar de VRT. Daar volgt Wim Willems (43) Jan Ouvry op als chef-nieuws bij de VRT-televisieredactie. Jan (47) wordt opnieuw eindredacteur. Hij kwam een paar maanden geleden in openlijk conflict met hoofdredacteur Leo De Bock van de tv-nieuwsdienst, die dat zoals geweten ook al niet meer is.

♦♦♦

Dat sportverslaggever Robin Janssens de VRT verliet voor VTM, heeft u allicht al uit andere bron vernomen.

♦♦♦

En de transfert van Louis Van Dievel van VRT-Koppen naar VTM-eindredactie is u zonder twijfel evenmin ontgaan.

♦♦♦

Bij VTM vierde Telefacts op 17 oktober trouwens zijn 750ste aflevering. Telefacts is daarmee niet alleen het langstlopende maar tevens het drukst bekeken reportagemagazine uit de voorbije tien jaar Vlaamse televisie.

♦♦♦

Het is dan wel geen 50 jaar tv, maar helemaal onbeslagen staan de VTM-nieuwsbrengers dus ook niet op het ijs.

♦♦♦

Te meer omdat de openbare omroep, nog los van de perikelen rond Leo De Bock (carabolesk ontslag), Aimé Van Hecke (omstreden benoeming) en diverse anderen (richting VTM), meer en meer ook politieke katten te geselen heeft.

♦♦♦

Zo vrezan nu ook de vakbonden ACV en ACOD expliciet voor een nieuwe 'politieke putsch' op de VRT. Met name de politiek samengestelde raad van bestuur zou wel eens meer zeggenschap kunnen krijgen op het openbare omroepbeleid dan democratisch wenselijk is.

♦♦♦

Toch maar goed oppassen dus dat ons land geen fikse duik maakt in de rangschikking van staten die het goed menen met de persvrijheid. Zo'n zevende plaats in de wereldranglijst van Reporters sans Frontières moet je verdienen, elke dag opnieuw.

BEURZEN VOOR JOURNALISTEN: Een onderdompeling in Turkije of Marokko

Het merendeel van de ongeveer 370.000 moslims in België is afkomstig uit Turkije of Marokko. Kennen wij die mensen? Ja: van het beeld dat de media ons leveren van deze migrantengemeenschappen en van diverse facetten van de islam.

De Koning Boudewijnstichting biedt journalisten, die gedurende enkele weken in Turkije of Marokko op een redactie willen werken, een beurs aan. Ze kunnen er van nabij kennismaken met maatschappelijke fenomenen als onderwijs, religie, de situatie van de vrouw, en met de streek van afkomst van de migrantengemeenschappen in België... Uiteraard kunnen ze hierover verslag uitbrengen in hun media. De ervaring die ze ter plekke zullen opdoen zal hen later zeker nog van nut zijn bij hun verslaggeving over de migrantengemeenschappen en over deze landen.

Tegelijk wordt aan een tiental Marokkaanse en Turkse journalisten de mogelijkheid geboden om een tijdje in België te komen werken.

Deze oproep richt zich tot elke journalist die vast of los verbonden is aan een redactie (radio, tv, geschreven pers) en die de expliciete toestemming van zijn redactie kan voorleggen.

Wat behelst de beurs?

- terugbetaling van het vliegtuigticket
- een forfait van € 3.000 per maand en van € 500 per bijkomende week

Het verblijf van één tot maximum twee maanden in Turkije of Marokko moet plaatsvinden tussen eind april 2004 en eind oktober 2004. De journalist wordt ook gevraagd deel te nemen aan een inleidend seminarie van twee dagen, eind april 2004 in Brussel.

Voor meer informatie of het inschrijvingsformulier: www.kbs-frb.be (rubriek Activiteitenlijst – Beurzen voor journalisten Marokko/Turkije; het inschrijvingsformulier kan hier worden gedownload).

of

Peter Thesin

Communicatieverantwoordelijke
Koning Boudewijnstichting
Tel. 02-549 02 56- thesin.p@kbs-frb.be

Benoît Fontaine

Programma-adviseur
Koning Boudewijnstichting
Tel. 02-549 03 04 - fontaine.b@kbs-frb.be

De kandidaturen moeten binnen zijn voor **30 januari 2004**.